

“Man vet inte var makten kommer ligga i framtiden”

Thamprofessorerna har haft goda effekter i sin närmiljö. Samtidigt speglar satsningen på de 31 professorstjänsterna en politisk naivitet och visar att en jämställd akademi kräver avsevärt mycket bredare och mer långsiktiga insatser, menar genusforskaren Birgitta Jordansson.

– Man kan inte förlita sig på den här sortens punktåtgärder, i synnerhet inte när man överlämnar ansvaret till en verksamhet som har helt andra uppfattningar om hur satsningarna ska förvaltas och vad som ska prioriteras.

1999 gjorde Birgitta Jordansson på uppdrag av Nationella sekretariatet för genusforskning en uppföljning av satsningen på Thamprofessorerna. Uppföljningen visade att professorernas möjligheter att leva upp till de högt ställda politiska förväntningarna i många fall var begränsade. Glappet mellan de politiska ambitionerna och genomförandet på universiteten var stort, då universiteten inte gjorde mer än det absolut nödvändigaste, vilket var att finansiera den tredjedel av kostnaderna för professorerna som man åtagit sig.

Men universitetens bristande vilja att stödja professorerna skall inte per automatik tolkas som ett motstånd mot kvinnor på höga poster, understryker Jordansson.

– Universitetet är en verksamhet som styrs av sina egna logiker, där

meritokratin och forskningens frihet är överordnade premisser. Det är lätt att säga att det handlar om manligt motstånd men att satsningen på kvinnliga professorer väckte motstånd på universiteten beror på tillvägagångssättet, inte på att man är emot kvinnor, säger hon.

– Möjligheten att tillämpa positiv särbehandling var inte förankrad och den potential som fanns i denna vändes i sin motsats. Det framställdes som att kön nu gick före kompetens, vilket var en helt felaktig tolkning.

Politisk naivitet

Jordansson ser satsningen på Thamprofessorerna som ett tydligt exempel på en politisk naivitet, en som innebär föreställningen att bara man sätter igång en process så kommer den

fortsätta av sig själv. De kvinnliga professorerna har varit viktiga som förebilder för enskilda studenter och doktorander men frånvaron av prioriterade och övergripande jämställdhetsambitioner från universitetens sida gör att de får ett symbolvärde snarare än den reella förändringskraft som det var tänkt, resonerar hon.

– Det är som om man tror att universiteten bara gått och väntat på att få hjälp att bli jämställda. Man kan inte bara överlämna ansvaret för en sådan här satsning till lärosätena och tro att det ska fixa sig. Saker och ting fortsätter inte att förändras med automatik. Det sker vissa små förbättringar men så länge det inte finns ett långsiktigt stöd för ett förändringsarbete så händer ingenting genomgripande.

Beklagar EG-domen

Jordansson är också kritisk mot det stora ansvar som satsningen lade på de enskilda individerna.

– Dels gjorde man dem till symboler för jämställdhet, dels förutsatte man att de vill driva frågor som de kanske inte alls var intresserade att driva.

Kritiken till trots tror ändå Birgitta

“Idag har många universitet och högskolor kvinnliga rektorer men samtidigt finns det en tendens som visar att makten kan vara på väg att förskjutas till excellenta manliga forskningsmiljöer som är nästan självstyrande.”

Jordansson att både positiv särbehandling och enskilda satsningar kan fylla en viktig funktion på vägen mot en jämställd akademi. Det var inte satsningen i sig utan dess otidliga utformande och de bristande kraven på universitetet som är problemet, menar hon. Hon beklagar också den EG-dom som år 2000 slog fast att den typ av positiv särbehandling som satsningen innehöll står i strid med EG-rätten och därför inte kan tillämpas i framtiden.

Som de viktigaste förutsättningarna för ett framgångsrikt jämställdhetsarbete på universiteten idag ser Birgitta Jordansson dels långsiktiga förändringsperspektiv dels en medvetenhet om hur verksamheten är genuskodad. Detta är

viktigare än fokus på antalet kvinnor och män, menar hon.

Maktstrukturer i förändring

Att universitetsväsendet för närvarande befinner sig i en påtaglig förändringsfas är också viktigt att ta hänsyn till.

– Man vet inte var någonstans makten kommer att ligga i framtiden. Idag har många universitet och högskolor kvinnliga rektorer men samtidigt finns det en tendens som visar att makten kan vara på väg att förskjutas till excellenta manliga forskningsmiljöer som är nästan självstyrande. Man kan inte med säkerhet slå fast att det är så men man måste förhålla sig till frågan.

Den manliga makten hittar fortlö-

pande mekanismer för att upprätthålla sig själv, menar Jordansson. Men, betonar hon återigen, det betyder inte nödvändigtvis att det handlar om medvetet motstånd mot kvinnor utan snarare om övergripande hierarkiska könsstrukturer. Och för att kunna bedriva ett framgångsrikt jämställdhetsarbete, inom universitetet såväl som inom andra verksamheter, är det angeläget att undvika att skuldbelägga enskilda individer.

– När män slår sig ihop med andra män och bildar starka forskningsmiljöer så beror det inte på att man medvetet utestänger kvinnor utan på andra saker, som att man är van att jobba ihop, att man känner varandra och vet att man funkar tillsammans.